

Uitwendige godsdienstigheid zonder godsdienst des harten.

<https://hdl.handle.net/1874/353498>

glee,

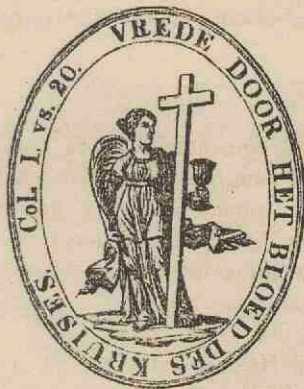
(14)

UITWENDIGE GODSDIENSTIGHEID

ZONDER

GODSDIENST DES HARTEN.

TWEEDE DRUK.

TE ROTTERDAM,

bij M. WIJT & ZONEN,

Drukkers van het Nederlandsche Zendingenootschap.

1861.

N°. LXXXII.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

7 DECEMBER 1917

Dear Sir,
I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 28th inst. in relation to the matter mentioned therein. I am sorry that I cannot give you a more definite answer at this time, but I am sure that you will understand the reasons therefor. I will be glad to discuss this matter with you at any time you may desire, and I will be glad to refer you to the proper authorities if you so desire. I am, Sir, very respectfully,
Yours truly,
[Signature]

VOORBERIGT.

Gecommitteerden van het Nederlandsche Zendinggenootschap tot het opstellen, verzamelen en uitgeven van kleine Stukjes ter bevordering van Evangelische kennis en godzaligheid, ook bij mingeoefenden; namelijk: — H. E. VINKE, Th. Dr. en Hoogleeraar, N. BEETS, Th. Dr. en Predikant te Utrecht, J. MOLL, Jacobz., Predikant te 's Gravenhage, J. F. BLAAUW, Predikant te Amsterdam, R. ADRIANI, J. J. VAN OOSTERZEE, Th. Dr. en C. W. VAN DER POT, Predikanten te Rotterdam, overeenkomstig

hun ambt en hunne bediening, dat oogmerk gaarne willende bevorderen, en in uitzigt op des Heeren medewerkenden zegen, bieden het nevensgaande Stukje hunnen landgenooten aan; erkennende intusschen geene uitgave voor echt, dan welke door een hunner of door de drukkers dezes onderteekend is.

M. Wijn Stonen

UITWENDIGE GODSDIENSTIGHEID

ZONDER

GODSDIENST DES HARTEN.

Godsdienst is vereering van God en een beginsel van geestelijk leven. Zij heeft het hart tot haren zetel, en is de eigenaardige karaktertrek des Christens, wiens geloof geen dood geloof is. Waar zij leeft en heerschappij voert, daar reinigt zij het gemoed, daar bezielt zij den mensch met eerbied, liefde en dankbaarheid jegens God, buigt zijnen wil tot volvaardige gehoorzaamheid aan den Goddelijken wil, en verbindt hem alzóó met den eenigen Heiland en redder zijner ziele, dat hij met Hem één geest wordt.

Ieder onzer heeft bij de beoefening der godsdienst het hoogste belang. Zonder haar is er geen waar en duurzaam geluk denkbaar. Alleen onder haar geleide doen wij

onze wandeling door deze wereld met gerustheid en kloekmoedigheid, met blijdschap en in vrede. Vruchteloos spreidt dan de verzoeking hare netten uit voor onze schreden; met JOZEF weten wij die te ontwijken, zeggende: „Hoe! zou ik zóó groot een kwaad doen en zondigen tegen God?” Of worden wij geroepen tot moeilijken post, tot onaangename inspanning, tot harden en zuren arbeid, zij maakt ons het moeilijke ligt, stelt tot het onaangename in staat, en doet ons onder alles onafgebroken en getrouw, deugdzaam en lofwaardig bezig zijn, als de Engelen in den hemel. En neen! ramp noch onheil, smart noch teleurstelling, kunnen ons, aan hare hand, berooven van de rust onzer ziel en den vrede onzes gemoeds. Door haar zien wij ons in eene hartbevredigende en bemoedigende betrekking geplaatst tot God, onzen goedertieren' en genadigen Vader in Christus, wiens liefde wij erkennen ook in de rampen, die zijne wijsheid ons toezendt. Niets, niets zelfs is er, dat ons, als dienaren en vrienden van dien God, immer scheiden kan van zijne

liefde, welke is in Christus Jezus, onzen Heer. Door Hem hebben wij vrede bij God, en roemen wij ook in de verdrukkingen. Door Hem hebben wij de schoonste en ruimste uitzigten in de eeuwigheid, en mogen een onverstoort genot verwachten aan gindsche zijde der graven, naar den rijkdom van Gods genade. En die hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods is nitgestort in onze harten door den Heiligen Geest, die ons gegeven is. Voorwaar, welgelukzalig zijn de opregten van wandel, die in de wet des Heeren gaan; welgelukzalig zijn zij, die zijne getuigenissen onderhouden, die Hem van ganscher harte zoeken. In de vreeze des Heeren is een sterk vertrouwen, en Hij zal zijnen kinderen een' toevlugt wezen. De vreeze des Heeren is een springader des levens, om af te wijken van de strikken des doods. Zalig, zalig gij, armen van geest, en reinen van hart, hongerende en dorstende naar de gerechtigheid! Nu zijt gij kinderen Gods en het is nog niet geopenbaard wat gij zijn zult. Maar wij weten, dat als Hij, te weten

CHRISTUS, zal geopenbaard zijn, gij Hem zult gelijk wezen; want gij zult Hem zien gelijk Hij is.

Och of allen zich met ernst op godsdienst des harten en bestendige godzaligheid mogten toelleggen! Hoe goed zou het in ons midden zijn, en welk een' schat zouden wij bezitten! Hoe onbekommerd zouden wij voortstappen met opgerigten hoofde, en hoe veilig zouden wij slapen in den donkeren nacht! God met en voor ons, wie zou tegen ons zijn, of wat ons kunnen schaden? . . . Maar wij zouden nog de wereld en de menschen niet moeten kennen, wanneer wij van oordeel waren, dat het aller lust en keus was. Van de ongodsdienstigen, — de zorgeloozen en ongevoeligen, — die den boozen dag verre stellen en zeggen: „Ik zal vrede hebben, schoon ik naar het goed-dunken van mijn hart zal wandelen,” is het openbaar. Wat zij ook ter harte nemen, aan hetgeen tot hun waar en duurzaam geluk dienen kan, laten zij zich niet gelegen liggen. Als de gerusten te Zion en de zekeren op den berg van Samaria zijn zij.

Hoorende hooren zij niet, en ziende zien zij niet. Zij worden geslagen, maar gevoelen geen' pijn; zij worden getuchtigd; maar zij versmaden de tucht, en weigeren zich te bekeeren. Och dat wij ons hun lot aantrokken, en hen, hij ernstige vermaning en waarschuwing, meer opdroegen aan de erbarmende liefde van Hem, die de ongevoeligste harten kan bewegen tot het geloof! Maar leeren wij ook toezien voor ons zelve, Want niet allen, die den naam hebben, dat zij godsdienstig zijn, zijn werkelijk beoefenaars der Christelijke godzaligheid, wier lust en toelig het is, den Heer te dienen met een volkomen hart en in opregtheid des gemoeds. Daar zijn er, die hunne godsdienst stellen in zekere betamelijkheid van uitwendige gedragingen, zonder meer. Zij zijn doorgaans over zich zelve wel voldaan, kennen strijd noch bekommelingen, en bezitten niets van die nauwgezetheid en teederheid des gewetens, welke den echten Christen altijd kenmerkt. Anderen bezitten van de godsvrucht alles, behalve hare kracht en hare standvastigheid. Dit is eene

godsdienst van tijd, toeval en omstandigheden. Zij heeft hare vlagen. Hare dienaren treden, bij afwisseling, op den weg der regtvaardigen en der goddeloozen, Zij zijn als een riet, dat door elken wind bewogen en heen en weder geschud wordt. De vroomheid van deze menschen wordt door gelegenheid en omstandigheden in werking gebragt, maar verdwijnt ook weder met hetgene haar in het leven treden deed. Het zijn de weifelaars op het gebeid der godsdienst, de besluiteloozen in het Christendom, op wien het woord van ELIA tot de mannen van Israël op den Karmel past: „Hoe lang hinkt gij op twee gedachten?” En, neen! het echte beginsel van ware godsdienstigheid huisvest dáár nog niet in het hart; de besliste keus om God te dienen is er nog niet gedaan; de gunst des Allerhoogsten wordt er nog niet als het hoogste goed geschat en nagejaagd. Doch er zijn ook nog anderen die het wezen der godsdienst missen, en met dat al van hun godsdienstig naauwgezet leven een' hoogen dunk hebben. Ik heb hier op dezulken het oog, die wel den

uiterlijken vorm der godsdienst aangrijpen en omhelzen, maar om haren geest, hare werkzaamheid en haar leven niet, of minder zich schijnen te bekommeren. Uitwendig godsdienstigen moogt gij hen noemen zonder godsdienst des harten. Het is een volk, dat den Heer eert met de lippen, maar met het hart verre van Hem is. Zij zijn als de Christenen te Sardus, die den naam hadden dat zij leefden, en, ziet! zij waren dood. En hun aantal is in de Christelijke gemeente niet onaanzienlijk.

Indien wij eens tot hun getal behoorden? Indien wij eens dood waren, in den waan dat wij leefden? . . . Het mag, voorzeker, wel ernstig door ons bedacht en beproefd worden, opdat wij, bij zoodanige afgemeten' godsdienst, van die verkeerdheid en dat zelfbedrog in den grond zoeken genezen te worden.

Daartoe moge dit boekje u eene handleiding zijn! Ik heb mij voorgenomen u die uitwendig godsdienstigen zonder godsdienst des harten te leeren kennen, zoo als zij zijn, tot uwe zelfbeproeving. Maar daarbij

wil ik het niet laten. Om u te nopen zoodanige verkeerdheid, indien het u blijken mogt dat zij ook de uwe is, te bestrijden en af te leggen, zal ik het bestaan dier lieden voor u beoordeelen. En als gij dan, afkeerig van zoodanig bestaan, met ootmoed, berouw en ernstigen lust om er van bevrijd te worden, vraagt: „Wat moet ik doen?” wil ik u gaarne op die vraag antwoorden.

Het geslacht der lieden, waaraan gij met mij denkt, is al zeer oud. De Bijbel leert het ons, in zijne geschiedenissen, reeds vroeg kennen. Gij denkt hier met mij aan KAIN, die, ja wel zijn offer van dankerkentenis, gelijk ABEL, Gode bragt, maar wiens hart verre was van dankbare verheerlijking zijns Gods, en van dat geloof, hetwelk den Hartekenner in ABEL zoo zeer behaagde (1). Ook in latere eeuwen is het te aanschouwen, en nam het zeer toe. Zoo was SAUL, Israël's eerste

(1) Gen. IV: 3-5 verg. Hebr. XI: 4.

koning, een man, die toonde hooger waarde te hechten aan niterlijkheden, dan aan den geest der Goddelijke wetten, ten dage zijns ijvers voor de onderhouding eener inzetting van MOZES, terwijl kort daarop trotschheid en eigenzinnigheid hem den wil van God schandelijk deden voorbijzien (1) En wat bewoog toch de dienaren en Profeten des Allerhoogsten onder Israël, met kracht en nadruk menigmaal, de stem te verheffen tegen de waarneming van uiterlijke godsdienstpligten, met verwaarloozing ven hetgeen betamend en lofwaardig is in den dagelijkschen handel en wandel (2)? Helaas! bij uiterlijk vertoon van heiligheid gaf Israël doorgaans weder toe aan allerlei afwijking van godsdienst en zedelijkheid. Zij bragten de offers aan, zij hielden de vastgestelde feestdagen, zij kwamen op tot het heiligdom; maar er was geen eerbied en liefde, geen vertrouwen en onderwerping, geen oprecht geloof en ongeveinsde toewijding

(1) 1 Sam. XIV: 32 verv. XV: 1-23.

(2) Ps. L: 7 verv. Jez. I: 11 verv. Hos. VI: 6, Amos V: 21. Micha VI: 6-8.

aan den Heer, hunnen God, in hunne harten. Israël had geene kennis van den waren aard eener Godebehagelijke godsdienst; en Gods volk verstond niet, welke de wil is des Allerhoogsten, die bij herhaling had gesproken: „Ik ben de Heer, die u uit Egyptenland heb doen optrekken, opdat Ik u tot een' God zij, en opdat gij heilig zijt, dewijl Ik heilig ben (1).” En wien uwer kan het uit de Schriften des Nieuwen Verbonds onbekend zijn, dat dit kwaad ook in de dagen der omwandeling van JEZUS op aarde onder de Joden bleef bestaan? Gedurig hooren wij het Hem bekampen, en het geestdoodend Farizeïsme, dat door zijne veelsoortige inzettingen het gebod van God krachteloos maakte en het geestelijke leven des volks doodde, met al den ernst zijner ziele bestraffen. Hij begon er zelfs zijn openbaar Leeraarsambt mede. „Ik zeg u,” dus sprak Hij op den berg der zaligspreekingen (2), „ten zij uwe gerechtigheid overvloediger zij dan der Schriftge-

(1) Lev. II: 45. XIX: 2.

(2) Matth. V: 20, 23, 24.

leerden en der Farizeën, dat gij in het koningrijk der Hemelen geenszins zult ingaan. — Zoo gij uwe gave zult op den altaar offeren, en aldaar gedachtig wordt, dat uw broeder iets tegen u heeft; laat daar uwe gave voor den altaar, en ga henen, verzoen u eerst met uwen broeder, en kom dan en offer uwe gave." Toen Hij op zekeren tijd zijne leerlingen verdedigde tegen sommigen uit de Farizeërs, die hen van Sabbathschennis beschuldigden, omdat zij, op dien wekelijkschen feestdag met hunnen Heer door het gezaaide gaande, aren geplukt en gegeten hadden, sprak Hij het veelbeteekenende: „Zoo gij geweten hadt, wat het zij: Ik wil barmhartigheid en niet offerande, gij zoudt de onschuldigen niet veroordeeld hebben (1).” En in den onvergetelijken nacht, die de laatste was zijns levens op aarde, prentte Hij nog zijne vrienden met nadruk in, waarop het aankwam, wilden zij den Vader tot eer zijn. Om Gode welgevallige vrucht in woord en werk te dragen, moest het

(1) Matth. IX: 7.

hun bestendig te doen zijn. Vruchtdragende ranken in den waren wijnstok moesten zij zijn. „Hierin,” is zijne taal, „is mijn Vader verheerlijkt, dat gij veel vrucht draagt; en gij zult mijne discipelen zijn (1).”

Hadden allen, die daarna door het woord der Apostelen in JEZUS leerden gelooven, deze taal des Heeren ter harte genomen! Maar het is openbaar, dat het geslacht der uitwendig godsdienstigen, zonder kracht van ware godzaligheid, ook in de gemeente des Heeren is opgestaan om haar te ontreinigen en CHRISTUS te maken tot een dienaar der zonde. Reeds in den Apostolischen leeftijd waren er, die, naar het schijnt, deze vermaning des Heeren niet behartigden: „Niet een iegelijk, die tot mij zegt: Heer! Heer! zal ingaan in het koningrijk der Hemelen, maar die daar doet den wil mijns Vaders die in de Hemelen is (2).” Wanneer wij de Schriften der Apostelen openslaan, dan vinden wij hier en daar vermaningen, welke ons doen denken aan eene soort van Christenen, die, bij

(1) Joh. XV: 8.

(2) Matth. VII: 21.

hunne belijdenis van den CHRISTUS Gods, verzuimden afstand te doen van alle onge-rechtigheid, en op de getrouwe beoefening der godzaligheid zich toe te leggen. Van daar dat PAULUS schrijft (1): Ik bid u, Broeders! bij de ontfermingen Gods, dat gij uwe lichamen stelt tot eene levende, heilige en Gode welbehagelijke offerande, welke is uwe redelijke godsdienst. En wordt dezer wereld niet gelijkvormig; maar wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds, opdat gij moogt beproeven, welke de goede, en welbehagelijke, en volmaakte wille Gods zij. Ik bid u, dat gij wandelt waardig der roeping met welke gij geroepen zijt in den Heer. Al wat gij doet met woorden of met werken, doet het alles in den naam des Heeren JESUS, dankende God en den Vader door Hem. De lichamelijke oefening is tot weinig nut; maar de godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende de belofte des tegenwoordigen en des toekomstigen levens. Dit is een getrouw woord en aller

(1) Rom. XII: 1, 2. Efez. IV: 1. Kolloss. III: 17.
1 Tim. IV: 8, 9.

aanneming waardig. En gij kent, om niet meer aan te halen, de woorden van JACOBUS, Zijt daders des woords en niet alleen hoor- ders, uzelfen met valsche overleggingen bedriegende. Indien iemand onder u dunkt, dat hij godsdienstig is, en hij zijne tong niet in toom houdt, maar zijn hart verleidt, diens godsdienst is ijdel. De zuivere en onbevleete godsdienst voor God en den Vader is deze: weezen en weduwen te bezoeken in hunne verdrukking en zich zelven onbesmet te bewaren van de wereld (1). Het viel, namelijk, den bekeerden uit de Joden en Heidenen uiterst moeilijk, zich zoo op ééns te ontdoen van misvattingen omtrent de godsdienst, waarin zij jaren lang geleefd hadden. En sommige Joodsgezinde leeraars zochten hen daarbij nog af te trekken van den dienst des Heeren in geest en in waarheid, door aanbeveling van allerlei uitwendigheden, van inzettingen en plegtigheden, waardoor inderdaad CHRISTUS hun ijdel zou worden. Met welke bezorgdheid dacht PAULUS aan dat, in de gemeente

(1) Jak. I: 22, 26 en 27.

ontstane en toenemende kwaad, en hoe nadrukkelijk vermaande hij zijnen TIMOTHEUS, daartegen op de wacht te staan en te strijden (1)! En, voorwaar! niet ten onregte. Mogen toch die valsche leeraars zijn heengegaan naar hun eeuwig huis; hun geest is werkzaam gebleven op het gebied der Christelijke waarheid en godzaligheid, tot schade der geloovigen. Vooral is dat gebleken, nadat de kerk van CHRISTUS, aan de stormen der Romeinsche vervolgingen ontkomen, onder het hoog bestel der Voorzienigheid Gods, eindelijk de haven vond van rust en vrede. Hadden die vorige verdrukkingen om CHRISTUS wil krachtig medegewerkt om de belijders van zijnen naam onbesmet te bewaren van de wereld en hare zinnelijke eeredienst, en een geloof bevorderd, dat hen vrijmaakte van allen last der uiterlijke plegtigheden; van toen af werd het anders, en begon, van eeuw tot eeuw, de echte geest des Christendoms, de „zuivere en onbevleete godsdienst voor God en den Vader,” meer en meer te kwijnen,

(1) 1 Tim. IV: 1 verv. 2 Tim. III: 1 verv.

en bragt men allerlei vreemd vuur op den altaar. In meer dan één opzigt werd de Christelijke kerk aan den Joodschen tempel gelijk. Eene zinnelijke eerdienst herleefde. Uitwendige boetedoeningen, bedevaarten en dergelijke verrigtingen verdrongen de godsdienst des harten. Aan zekere tijden en plaatsen werd de Godsvereering verbonden, eene Godsvereering helaas! waaraan de ziel en het leven ontbrak. Zelfs het Evangelie-woord moest in verloop van tijd, onderdoen voor menschenwoord en menschenleer. Is het wonder, dat het Christenvolk geheel en al aan het uiterlijke en zinnelijke werd geboeid, dat het geestelijke en hemelsche werd vergeten, en, op weinige uitzonderingen na van betergezinden, die aan het schepsel en de wereld niet gaven wat Gode en Zijnen Eeniggeborenen toekomt, de menigte eene gedaante had van godzaligheid, waarbij de kracht daarvan verloochend werd? Helaas! zóó ver ging deze verbastering des Christendoms, dat eindelijk de aanbidding van God in geest en in waarheid met geheele verdonkering bedreigd werd. Weet

gij het niet uit de geschiedenis der Christelijke kerk?

Gode zij dank! die tijden zijn voorbij gegaan. Andermaal sprak Gods almacht: „Daar zij licht!” en daar was licht. Helder schijnt, door 's Heeren goedheid, dat licht in ons midden. Zóó zorgt de Heer voor zijne duur gekochte Gemeente. Zóó groot is zijne belangstelling in de behoudenis van zondaren. „God is een geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en in waarheid. Gelijk Hij, die u geroepen heeft, heilig is, zoo wordt ook gij zelven heilig in al uwen wandel! Wordt vernieuwd in den geest uws gemoeds, en doet den nieuwen mensch aan, die naar God geschapen is in ware regtvaardigheid en heiligheid!” deze en dergelijke uitspraken van JEZUS en zijne Apostelen, (1) worden wederom van de daken gepredikt. Worden zij door allen, die ze hooren, ook verstaan en behartigd? Is het nu aller wil, en keus, en ernstig begeeren en streven, om aan de eischen des reinen Evangelies te beantwoorden, en met

(1) Joh. IV: 24. 1 Petr. I: 15. Efez. IV: 23, 24.

uitwendig godsdienstbetoon te verbinden godsdienst des harten, gedrongen door de liefde van CHRISTUS, en daartoe bekrachtigd door den Heiligen Geest? Of blijft het nog bij velen bij een uitwendig ceremonieel, bij eene Godsvereering zonder inwendig leven, zonder geest en kracht, zonder geheele toewijding van zich zelve aan CHRISTUS, en, door Hem, aan de dienst van God?

Plegen wij met de ondervinding raad, dan moeten wij, helaas! bekennen, dat de gemeente van CHRISTUS, die met zijn Evangelielicht zoo helder is bestraald, nog niet gezuiverd is van den ouden zuurdeessem der Farizeën. Er zijn namelijk menschen in ons Christendom, die voorbeelden zijn in de gezette viering van den dag des Heeren en de Christelijke feesten. Zij houden, gelijk het betaamt, hunne winkels en werkplaatsen des Zondags zorgvuldig gesloten, en veroorloven zich noch hunnen onderhoorigen eenigerlei bezigheid. Zij komen met de gemeente naarstig op tot de openbare godsdienstoefeningen, en laten hunne plaatsen

aan de tafel des Heeren zelden onbezet. Er gaat zelfs geen dag voorbij, dien zij niet, naar de wijze der godvruchtige vaders, beginnen en eindigen met stille huisgodsdienst. Maar die zelfde menschen, ziet! zij blijven, jaar uit jaar in, dezelfde. Er is geen opwassen in de genade en kennis onzes Heeren JESUS CHRISTUS bij hen te bespeuren. De rust- en feestdag is voorbij, de dood des Heeren is verkondigd, en gij vindt hen wederom bezig in oneerlijk bedrijf, in onregtvaardigen handel, in ongeregelde leefwijs of verboden omgang. De Bijbel is gesloten en het huiselijk, gemeenschappelijk gebed met het plegtig Amen geëindigd, en gij ziet hen weder hun' eigen weg bewandelen, hun' eigen zin volgen, eigen lust vieren, vol van de dingen dezes levens, en voor alles bezorgd, behalve voor het ééne noodige. Het is inderdaad, als of zij door de vastgestelde uren en dagen, die zij aan godsdienstige oefeningen geven, eene vrijwaring hebben gevonden voor het verkeerd gebruik van hunnen overigen tijd. Godsdienstig moge de wereld hen noemen, die alleen aanziet

wat voor oogen is, voor God missen zij wat het wezen en de vrucht der Hem welbehagelijke eerdienst is, godsdienst des harten.

Ziet andere menschen. Door ingetogenheid in leefwijs, kleeding, inrigting des huiselijken levens, als anderzins, toonen zij, dat zij niet zijn van deze wereld. „Bezondigt u niet tegen den Heer,” roepen zij uit, wanneer kinderen of onderhoorigen in hnnne zamenspreking Gods naam ijdelijk gebruiken, of van de teekenen van Gods hoogheid en majesteit een ongepast en ligtvaardig gebruik maken. Zij genieten geene gave Gods, zonder die, naar behooren, te heiligen door gebed en dankzegging, en zouden zich, na herstel uit krankte, na redding uit het kinderbed, tot geenerlei vriendenbezoek, tot geenerlei bezigheid buitenshuis, zelfs tot geene wandeling begeven, zonder volbragten kerkgang ter dankzegging. Stipt en nauwgezet zijn zij in al dergelijke uitwendige godsdienstpligten. Maar aanschouwt hen nu daarbij in hunnen dagelijkschen handel en wandel, in hun gezind zijn en bedoelen. Van de laatdunkendheid, gierigheid, ge-

veinsdheid, kwaadsprekendheid en achterdocht der wereld zijn zij gansch niet vrij. Ook zij dienen nu en dan onbeschroomd het schepsel boven den Schepper, die te prijzen is in eeuwigheid, en laten eigen genoeg, eigen voordeel, eigen eer, in onderscheidene gevallen, gelden boven het heil der menschheid, boven de bevordering van het CHRISTUS-rijk, en de eere Gods. Welk oordeel moeten wij vellen over hunne godsdienstigheid? Is hunne naauwgezetheid wel godsvrucht des harten?

Ziet nog andere menschen. Verborgene godsdienst is, naar het schijnt, behoefte voor hun hart. Dagelijks zijn zij in het eenzaam bidvertrek. Ook is de omgang met godvruchtigen hun aangenaam en dierbaar. O met welk eene ingenomenheid en warmte weten zij dan te spreken van de genade Gods! Hoe hoog roemen zij de liefde, waarmede JESUS ons heeft liefgehad! Gij hebt een welbehagen in hunne lieve, vrome gemoedsstemming. En gij prijst hunnen ijver voor God en zijne zaak, voor CHRISTUS en zijn koningrijk. Maar volgt hen op den

weg des huiselijken en des bedrijvigen levens. Het is, als of de grondregel des Evangelies: „Dat alle uwe dingen in de liefde geschieden (1)!” hun niet aangaat. Het is, als of de vermaningen: „Jaagt den vrede na met allen. Ziet toe, dat niemand verachtere van de genade Gods, dat niet eenige wortel der bitterheid, opwaarts spruitende, beroerte make, en door dezelve velen verontreinigd worden (2),” hen niet betreffen, zóó onaangenaam en lastig kunnen zij het hunnen huisgenooten maken, zóó driftig en oplopend, zóó liefdeloos en haastig tot veroordeelen zijn zij. Ach! zij schijnen het wezen des Christendoms, de waarachtige liefde, nog niet te kennen. Althans is hun geloof nog niet in zuivere liefde werkzaam. En zoolang die vrucht des geloofs nog niet gezien wordt, is het niet zoo? mag men den naam hebben, dat men godsdienstig is, maar het leven en de ziel der godsdienst ontbreekt.

Voorwaar, een treurig verschijnsel! Maar indien het nu eens uw beeld was, dat ik

(1) 1 Cor. XVI: 14.

(2) Hebr. XII: 14, 15.

hier geteekend heb? . . . Beproof u zelven wie gij zijt, die dit boekje leest! Misschien zou er een profeet des Allerhoogsten kunnen opstaan, die, met den vinger op u wijzende, regt had om te zeggen: „Die mensch zijt gij!” — Steek dan toch de hand in eigen boezem en doorzoek uzelf naauw. Ken u zelven, en niemand bedriege zich met valsche overleggingen! Het geldt hier het welzijn uwer ziel, uw geluk hier en na-maals. En, zoo iemand zich van dezen zuurdeesem der Farizeën vrij kent, hij zij niet hooggevoelende, maar vreeze! Zoo ligt sluipt dat kwaad bij ons binnen, en sluit een verbond met ons bedorven gemoed. De gesteldheid der wereld, waarin wij leven, voedt zelfs dat kwaad in niet geringe mate.

Hoe zullen wij zoodanige afgemeten en oppervlakkige godsdienstigheid beoordeelen? Allerongunstigst, voorzeker. Ik wil beproeven, dit voor u in 't licht te stellen. Mogt het een ieder uwer, die zich tot hiertoe

met eene uitwendige godsdienstigheid ver-
genoege, uit zijne gevaarlijke en Godont-
eerende sluimering opwekken! Mogt het
voor zoodanige lezers, die zich reeds be-
ginnen te schamen over hunne werktuige-
lijkheid en onvruchtbaarheid in het gods-
dienstige, tot een' onwederstaanbaren prikkel
zijn, om den weg der verootmoediging,
die tot bekeering leidt, in te slaan, met de
ernstige vraag in het harte: „Wat zullen
wij doen om het kwaad, dat ons bevlekt,
en waardoor wij zwaar gezondigd hebben
tegen den Heer, te bestrijden en te over-
winnen?”

Is het niet een onverstandig mensch, die
den schijn aanziet voor het wezen, die de
schaduw omhelst in plaats van het ligchaam?
Maar zulk een onverstand openbaart de
geest der godsdienstigheid, die u in het
voorgaande is geteekend geworden. Niet,
alsof ik in eenig opzigt iets zou willen af-
dingen van de waarde en het hoog belang
der heilige instellingen onzer godsdienst,
en der lofwaardige gebruiken onzer vroegere
en latere voorgangers op den weg des ge-

loofs en der godzaligheid: ik erken ten volle de noodzakelijkheid dier uiterlijke handelingen op het gebied der godsdienst, welke tot een hooger einde zijn verordend. Ik betreur het zelfs, met alle godvreczenden in den lande. dat onze Zondagen, onze openbare godsdienstoefeningen, feestvieringen en Christelijke plegtigheden of gebruiken door velen al meer en meer miskend, verzuimd en verwaarloosd worden. Wáár moet het henen, of wát zal er nog van onze gemeenten in ons Vaderland worden, indien zoodanige lichtzinnigheid en afkeerigheid van God en zijne dienst toeneemt? Met dat al verdient het niet minder afkeuring en berisping, wanneer men, niettegenstaande de ijverigste behartiging dier uiterlijkheden, nogtans inwendig dezelfde blijft, die men van nature is, zonder waarachtige vernieuwing des gemoeds. Of wat nuttigheid is het, dat men op den eersten dag der week voor eenige uren naar het kerkgebouw zich begeeft, om dáár neder te zitten met de opgekomenen ter aanbidding? Wat heiligheid ligt er in, te bidden zonder geloof,

aalmoezen uit te reiken zonder barmhartigheid, het woord te hooren zonder het te bewaren en te doen? Of wat draagt het bij tot verheerlijking van CHRISTUS, dat men psalmen en liederen zingt tot zijne eer, dat men openlijke belijdenis doet van Zijnen Naam, zonder dat men van harte bekeerd is tot Hem, en waarachtig verzoend met God? Zijn dan de aandoeningen reeds beginselen des geestelijken levens? Of zijn dan uiterlijke handelingen reeds teekenen van inwendige vernieuwing? „Uitwendige gebruikelijkheden,” schreef eens eene vrome Engelsche Schrijfster, „zijn onmisbaar, maar zij maken het wezen der godsdienst niet uit. Zij zijn bijvoegselen, niet de hoofdzaak; zij zijn belangrijke hulpmiddelen en aanhangsels, maar niet de zaak zelve; zij zijn het voedsel van de godsdienst, maar niet haar leven; de brandstof, maar niet de vlam, de stellaadje, maar niet het gebouw. De godsdienst kan even min geheel door dezelve bestaan, als zij ze geheel en al ontberen kan. Zij zijn van Godswege voorgeschreven,

en moeten stiptelijk waargenomen worden; maar waargenomen, als middelen om een einde te bevorderen, en niet als een einde in zich zelve." De groote Apostel der Heidenen had haar geleerd zóó te oordeelen. In zijnen Brief aan de Romeinen, als hij den waan tegengaat, als of het uiterlijke deelgenootschap aan de verbonden der belofte genoegzaam was in de oogen des Allerhoogsten, om Hem welbehagelijk te zijn, schrijft hij: Die is niet een Jood, welke het in het openbaar is; en die is niet de besnijdenis, welke het in 't openbaar in het vleesch is; maar die is een Jood, die het in 't verborgen is; en de besnijdenis des harten, in den geest, niet in de letter, is de besnijdenis; wiens lof niet is uit de menschen, maar uit God (1). En zóó had het gansche Evangelie, geloovig door haar omhelsd, haar leeren betuigen. Volgens dat Evangelie is een ieder, die met koude eerbewijzing, met aanbidding uit gewoonte, met uitwendigheden zonder leven des geestes, zich tevreden houdt, alleen Christen in

(1) Rom. II: 28, 29, verg. ook IX: 6.

schijn. Hij bedriegt de menschen of misleidt zich zelve. In het eerste geval is hij een huichelaar; en, in 't laatste, in de oogen van God niet veel beter dan de ongeloofige en openbare dienaar der zonde, ja staat, in de schatting des Hoogheerlijken, zelfs beneden den Jood en den Heiden. Maar dan toch desniettemin aan zulke uiterlijke vormen en gebruiken zich te hechten, om er in te berusten, om er een' grond van zekerheid voor zijn godsdienstig bestaan, of misschien wel een' vrijbrief voor geheime zonden, velerlei nalatigheid, of verboden omgang in te zoeken, — oordeel zelve, Lezer! is dát niet eene mate van onverstand en dwaasheid, welke het redelijke schepsel onteert, en den Christen, met Gods hoogste openbaring bevoorregt, tot schande strekt? Ware JEZUS nog op aarde, Hij zou met ernst en nadruk tegen de zoodanigen de stem verheffen. „O gij onverstandigen”, zou Hij zeggen, „en dragen van hart om te gelooven, wat de Vader van de vroegste tijden af gesproken, en door Mijn woord en leven, Mijn dood en opstanding heeft laten beves-

tigen! Wáárbij zal ik dit geslacht vergelijken, dat op een' schijn des levens bouwt, naar schimmen en schaduwen tast, en zich verheft op hetgeen het niet bezit? Want het is den dwazen man gelijk, die zijn huis op het zand gebouwd heeft. De slagregen is nedergevallen, en de waterstroomen zijn gekomen, en de winden hebben gewaaid, en zijn tegen hetzelfde huis aangeslagen, en het is gevallen, en zijn val was groot (1). — Gij zegt: Ik ben rijk, en verrijkt geworden, en heb aan geen ding gebrek; en gij weet niet, dat gij zijt ellendig, en jammerlijk, en blind, en naakt (2). Als de kinderen zijt gij, die aan den schijn en glans der dingen genoeg hebben, en met ijdelheden zich vermaken."

Zoo is het dan een armoedig en vernederend iets, wanneer iemands godsdienstigheid niet meer is dan uiterlijk vertoon, zonder ernstigen toeleg en heerschenden lust om Gode te leven in bekeering en heiligmaking door het geloof in JEZUS CHRISTUS, zijnen Zoon. Maar het is, bovendien,

(1) Matth. VII : 26, 27. (2) Openb. III : 17.

een bestaan en gedrag, dat onvruchtbaar voor het leven en verderfelijk voor de bestemming, die ons door God is gegeven, verdient genaamd te worden.

Het is eene grove dwaling, dat godsdienst afgescheiden is van het dagelijksche leven, van het beroep of bedrijf, waarin Gods voorzienigheid ons gesteld heft, van den kring onzer verkeerung, en de bezigheden, waarin wij, als hoofden of leden des huisgezins, waartoe wij behooren, gewikkeld zijn. Men schijnt van meening te zijn, dat de godsdienst minder betrekking heeft op het tegenwoordige leven, en meer zoo niet geheel en uitsluitend, op het toekomstige. Van dáár, dat men de pligten, die de dagelijksche levenskring vordert, als iets onbeduidends en gerings, met zekere minachtig beschouwt en op slordige wijze behandelt; althans daarin voortgaat naar lust en luim, naar stijl en gewoonte, naar voorbeeld en trant, of ze alleen in zóóver betracht, als zij aanleiding kunnen geven tot meerdere of mindere openbaring aan de wereld van onze naauwgezetheid

en bijzondere godsdienstigheid. Maar die meening rust op eene valsche beschouwing van hetgeen, volgens de Heilige Schriften, godsdienst is. Deze eischen gehoorzaamheid aan al de voorschriften en geboden des Heeren, in iedere betrekking en in alle omstandigheden, met volvaardigheid en getrouwheid; eene dagelijksche standvastige gewoonte, welke met eene hartelijke vreugde in God door CHRISTUS gepaard gaat, om, naar den wil van God, in alle goede werken te leven. Deze laatsten moeten de bewijzen zijn onzer dankbaarheid aan God, onzer waarachtige bekeering tot God, onzer vernieuwing door zijn Woord en Geest. Een iegelijk, schrijft daarom PAULUS (1), die den naam van CHRISTUS noemt, sta af van ongerechtigheid. Al wat waarachtig is, al wat eerlijk is, al wat regtvaardig is, al wat rein is, al wat liefelijk is, al wat wèl luidt, zoo er éénige deugd is, en zoo er éénige lof is, datzelve bedenkt. Het zij dat gijlieden eet, het zij dat gij drinkt, het zij gij iets anders doet (in het dagelijksche

(1) 2 Tim. II: 19. Phil. IV: 8. 1 Cor. X: 31.

huiselijke en maatschappelijke leven), doet het al ter eere Gods, ten einde God door uwe verrigtingen geloofd en geprezen worde. En het is een grondregel in de godsdienst, wat JEZUS eens zeide (1): „Die getrouw is in het minste, die is ook in het grootste getrouw,” dat is, zegt een geleerd schriftverklaarder, „die in het bestuur van de goederen dezer wereld zich naar Gods wil gedraagt, zal het verkrijgen van de goederen des toekomstenden levens niet uit het oog verliezen. Niemand zegge dus, dat het goed van het koningrijk der Hemelen hem na ter harte gaat, die zijne goederen en bezittingen als een ontrouwe rentmeester, naar eigen zin en wil, beheert.” Neen, maar gedurig moeten wij, naar JEZUS voorschrift (2), bidden: Hemelsche Vader! uw wil geschiede, gelijk in den Hemel, alzóó ook op de aarde. En dáárom ook, dat de Bijbel, in het beschrijven van de karakters der opregt godsdienstigen, die den Heer vreesden en liefhadden met hun gansche hart, melding maakt van hunne

(1) Luc. XVI: 10.

(2) Matth. VI: 10.

godsvrucht, zoo als die in het dagelijksche leven, in hun huiselijk verkeer, in hun maatschappelijk bedrijf, in hunnen ganschen handel en wandel, in hun openbaar en verborgen leven uitkwam. Misschien hebt gij zelve het opgemerkt in de geschiedenissen van ABRAHAM, JOZEF, DAVID, DANIEL, NEHEMIA, en anderen. Onafscheidelijk is dus de godsdienst van het dagelijksche leven. Maar roep u nu die soort van godsdienstigen voor den geest, die ik in het voorgaande u geteekend heb, die menschen, welke alles van de godsdienst hebben, behalve haren grond: het vernieuwde hart; en oordeel wederom zelve, of zij, zóó voortgaande, aan den eisch der godsdienst in den gewonen levenstrein immer zullen kunnen beantwoorden. Immers neen? zulk eene godsdienstigheid, indien men er in volhardt, heeft veeleer de allergevaarlijkste strekking om het hart al meer en meer te verwijderen van — zoo niet, op den duur, geheel te ontwennen aan die naauwgezetheid in alle dagelijksche pligtsbetrachting, welke God in zijn Woord van ons vordert. Ook in

dit opzigt geldt het zeggen van een Christelijken Schrijver in Engeland: „Wat Gode, in zijne vrije genade, zou kunnen behagen te bewerkstelligen bij eenen zóódanig godsdienstige, staat niet aan mij te bepalen; maar zoo veel den natuurlijken weg aangaat, kan niets duidelijker zijn, dan dat deze oppervlakkige vroomheid de ziel, stap voor stap, al verder van de ware godsvrucht afleidt.” Een hart, dat onder gedurige indrukken van zedelijkheid en godsdienst verkeert, zonder er ooit door vernieuwd te worden, wordt al meer en meer ongevoelig voor haren eisch en wijden omvang. Nog veel meer! De nauwgezette in uiterlijkheden, zonder reiniging van het binnenste des harten, komt, bij voortgang op zijnen weg, allengs tot zekere aanmatiging, zelfbehagen, zelfverheffing, al is het ook, dat in houding en kleeding geenerlei ijdelheid blijkt, of dat men zich, in zijne gesprekken, alle waarde ontzegt, en zich op 't diepst weet te vernederen. Het kan wel niet anders. Hij verwacht uiterlijke sieraden met goede hoedanigheden des

gemoeds. Zijn' godsdienst is een zeker vastgesteld punt, dat hij, bij het geregeld waarnemen van zekere gebruiken en oefeningen, meent te kunnen bereiken, en tot hetwelk eene gedurige herhaling dier uftwendigheden hem telkens terugvoert. Hoe getrouw wordt hij dus van lieverlede in zijne eigen oogen! Hij acht zich zeer beleedigd, wanneer gij hem niet rangschikt onder de godsdienstige leden der gemeente. En hoe gemakkelijk verheft hij zich dáárdoor boven anderen, die, hoe deugdzaam en naauwgezet ook in het dagelijksche pligt-betrachten, naar de voorschriften des Heeren, minder prijs stellen op sommige uiterlijke gebruiken en vormen van godsdienst! Wat moet er het gevolg van zijn? Helaas! dit treurige, dat geene enkele begeerlijkheid wordt gedood, geenerlei verkeerde neigingen of driften worden bestreden, dat de wortel der godsvrucht, de ootmoed voor God, werkelijk ontbreekt, en, welke bloesems of vruchten er zich ook op de takken mogen vertoonen, deze spoedig zullen afvallen in de hitte der gelegenheid tot zondigen, of

bij den storm der driften. Onvruchtbaar
 alzoo dit bestaan en gedrag voor het dage-
 lijksch, bedrijvig leven. „Wat noemt gij
 mij Heer, Heer,” zou JEZUS, ware Hij
 nog op aarde, tot den zóódanige zeggen, „en
 doet niet wat Ik u gebied? Gij verwekt
 bij anderen een' kwaden indruk van het
 karakter der ware vroomheid, en neemt
 de gemoederen der lieden dezer eeuw er
 tegen in. Het beginsel van ongeloof kweekt
 gij in de wereld, en gij onteert mijnen
 Vader, die in de Hemelen is. Want Ik
 heb uwe werken niet vol gevonden voor God.”

Bij eene aardsche roeping hebben wij
 eene hemelsche bestemming. Teregt staat er
 in een der Evangelische Gezangen (1):

O Sterveling! gevoel uw' waarde;
 Wat u in 't stof nog vleit,
 Uw hart is veel te groot voor de aarde,
 Gij leeft voor de eeuwigheid:
 De tijd, die alles weg doet zinken,
 Bepaalt uw' grootheid niet;
 Gij ziet voor uw' volmaking blinken
 Een eindeloos verschiet.

Zóó wordt het ons ook overal in de Heilige

(1) Gezang XXXI.

Schriften geleerd. Dáárom ook schiep God den mensch naar zijn beeld, en trok zijne ontfermende goedheid zich zoo genadig het lot van den gevallen en zondigen mensch aan. Dáárom schonk Hij der verlorene wereld zijnen eeniggeboren Zoon, die leven en onverderfelijkheid heeft aan het licht gebragt door zijn Evangelie. Dáár boven onze hoofden, waar de starren blinken, is het eeuwig Huis des Vaders met zijne vele woningen, de staat der heerlijkheid en zaligheid, waar alle opregte vereerders van God, alle geloovige en getrouwe dienaars van JEZUS verzameld worden, na hun strijden en lijden hierbeneden. Voor de inwoning in dat Vaderhuis moeten wij hier worden opgevoed en toebereid. En — o oneindig groote genade onzes Gods en Zaligmakers!

Daartoe wordt ge, onder smart en strijden,
 Gevormd en opgevoed;
 Daartoe vergoot, bij 't vreeslijkst lijden,
 Uw Heiland eens zijn bloed;
 Daartoe roept God en sterkt u tevens
 Door de Evangelieblaân;
 Daartoe biedt Hij den Geest des levens
 U, als uw Vader, aan!

Zalig, driewerf zalig de mensch, die dat heil deelachtig wordt! Dáár is de tabernakel Gods bij de menschen, en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen zijn volk zijn, en God zelf zal bij hen en hun God zijn. En God zal alle tranen van hunne oogen afwischen; en de dood zal niet meer zijn; noch rouw, noch gekrijt, noch moeite zal meer zijn; want de eerste dingen zijn voorbijgegaan (1). Zoudt gij niet wenschen dáár ook eens te zijn met de verlost en gekochten door het bloed des Heeren? Intusschen zal niet een iegelijk, die den naam van CHRISTUS noemt, dáár binnen gaan, en mag niet ieder stervende zich troosten en verblijden met deze uitzigten en verwachtingen der kinderen Gods. Daar is eene opstanding der verdoemenis zoo wel als eene opstanding des levens. Wie zich hier niet door God laat vormen en toebereiden voor dat hoogere en betere, zal buitengesloten worden. Vatbaarheid en geschiktheid voor dat heerlijk Hemelleven moeten wij hier beneden hebben verkregen, of wij zullen het

(1) Openb. XXI: 3, 4.

ons eenmaal zien ontgaan. Zóó leert ons overal het Evangelie onzes Heeren. Gelijk ons, zóó schrijft PETRUS (1), zijne Goddelijke kracht alles, wat tot het leven en de godzaligheid behoort, geschonken heeft, door de kennis desgenen, die ons geroepen heeft tot heerlijkheid en deugd, door welke ons de grootste en dierbare beloften geschonken zijn, opdat gij door dezelve der Goddelijke natuur deelachtig zoudt worden, nadat gij ontvloten zijt het bederf, dat in de wereld is door de begeerlijkheid; zoo ook gij, tot hetzelfde alle naarstigheit toebrenghende, voegt bij uw geloof deugd, en bij de deugd kennis, en bij de kennis matigheit, en bij de matigheit lijdzaamheit, en bij de lijdzaamheit godzaligheid, en bij de godzaligheid broederlijke liefde, en bij de broederlijke liefde liefde jegens allen. Broeders! benaarstigt u te meer, om uwe roeping en verkiezing vast te maken: want dat doende zult gij nimmermeer struikelen; want alzóó zal u rijkelijk toegevoegd worden de ingang in het eeuwig koningrijk onzes Heeren en

(1) 2 Pet. I: 3-7, 10, 11.

Zaligmakers JEZUS CHRISTUS. Daarom worden wij ook vermaand: Jaagt de heiligmaking na, zonder welke niemand den Heer zien zal (1), en verklaart JEZUS (2): Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien. Maar, oordeel al weder zelve, belangstellende Lezer! dààrin zal nu die mensch een welbehagen hebben, of dààrop zal hij zich toeleegen, die eene godsdienstigheid najaagt of beoefent, zoo als in het voorgaande u te beschouwen is gegeven? Onmogelijk, neen! Eene zòddanige leidt niet tot heiligmaking. Zij vergeet geheel en al de reiniging des harten en des gewetens. Zij schiet te kort in die geheele overgaaf van het gemoed aan JEZUS, waaraan al de beloften des zaligen hemellevens verbonden zijn. Zij blijft staan op den drempel van het heiligdom der ware Godsvereering, naar het Evangelie, en verzuimt daar binnen te treden door het ootmoedig en alleen zaligmakend geloof. Onbekeerd en onvernieuwd blijft werkelijk het hart, tot dat, wanneer men zóó voortgaat, ijlings de Regter

(1) Hebr. XII: 14.

(2) Matth. V: 8.

komt, en de blinddoek weg valt, en de deur gesloten wordt, en alle herstel onmogelijk is. Dan zal men zeggen: „Heer! hebben wij niet uwen Naam beleden, U met geestdrift aangeprezen, Uw Evangelie helpen uitbreiden, en aan uwen disch uwen dood verkondigd?” En de Heer zal antwoorden: „Ik heb u nooit gekend!” Ja, dan zal men meenen in te gaan om gedrenkt te worden uit de volle beek van Gods wel lusten, en er is geene vatbaarheid voor dat genot; want de zonde, in het hart gezeteld, werd niet in het hart bestreden, de ongerechtigheid, die in de burgt haar verblijf heeft, werd slechts in de voorsteden of op de buitenposten aangevallen. Zoo bestaat zij nog werkelijk. Zoo is haar beginsel gebleven. En — men lijdt schade aan zijne ziel!

Ik wil hier, ten laatste, nog ééne opmerking bijvoegen, om u het geheel onverantwoordelijke van het bestaan en gedrag der werktuigelijk en oppervlakkig godsdienstigen onder de aandacht te brengen. Heeft niet de mond der waarheid, met zóó vele woor-

den, gezegd: „De dienstknecht, die den wil zijns heeren geweten, en zich niet bereid, noch naar zijnen wil gedaan heeft, die zal met vele slagen geslagen worden. Maar die denzelven niet geweten heeft, en gedaan heeft dingen, welke slagen waardig zijn, die zal met weinige slagen worden geslagen. En een iegelijk, dien veel gegeven is, van dien zal veel geeischt worden: en dien men veel vertrouwd heeft, van dien zal men overvloediger eischen (1)? En dus sprak Hij eenmaal, toen Hij de steden, waarin zijne krachten meest geschied waren, begon te verwijten, omdat zij zich niet bekeerd hadden: „Wee u, Chorazin! wee u, Bethsaïda! want zoo in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden zich eertijds in zak en assche bekeerd hebben. Doch ik zeg u, het zal Tyrus en Sidon verdragelijker zijn in den dag des oordeels dan ulieden (2).” Maar welk eene geduchte straf, meent gij, zal er dan wel volgen moeten op die hoogst gebrekkige en ter naauwernood halve gods-

(1) Luc. XII: 47, 48. (2) Matth. XI: 20, 21, 22.

dienstigheid, waarvan in dit boekje sprake is? Want onverschoonlijk is zij in allen, die, gelijk wij, deelachtig zijn geworden de verlichting van het Evangelie der heerlijkheid van CHRISTUS, die het beeld Gods is. Zie, dat Evangelie wordt ons niet slechts elken eersten dag der week verkondigd, opdat wij waardig hetzelfde zouden leeren wandelen; maar hoe dikwijls staat bovendien de Heer zelf nog aan onze harten en klopt, opdat Hij tot ons zou inkomen, en ons al de zegeningen zijner ontferming en genade, de hartvernieuwende en reinigende kracht des Heiligen Geestes, den ganschen troost en de volheid van de hoop des eeuwigen levens deelachtig maken! Geen dag gaat er voorbij, waarop degenen, die eenigermate slechts toonen prijs te stellen op hunne Evangelische voorregten, niet van Gods wege vermaand en gebeden worden, om de zonden af te sterven en der gerechtigheid te leven; om het vleesch te kruisigen met de bewegingen en begeerlijkheden, en vernieuwd te worden in den geest hunnes gemoeds; om navolgers Gods te zijn, als

geliefde kinderen, volmaakt in de liefde, gelijk de Vader, die in de hemelen is, volmaakt is. En welk een drang daartoe, bij elke Doopsbediening en iedere Avondmaalsviering! Ja, voor zooveel als wij gelooven, mogen wij, boven Jood, Mohammedaan en Heiden hoogbeweldadigden, tot roem van Gods genade, betuigen: „Hij heeft ons nitverkoren in CHRISTUS vóór de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in liefde!” O wie zijn wij, Heer! dat Gij ons zóó hebt bevoorregt in den Geliefde? Duur zijn wij aan U verplicht. En zullen wij ons nu niet te meer moeten houden, Lezer! wie gij zijt, die met mij deze dingen bedenkt, aan hetgeen ons geleerd is, en waartoe wij zijn vermaand en gedrongen geworden door de genade onzes Gods? Ach! hoe zal iemand onzer nu ontvlieden, die de geestelijke vereering des Allerhoogsten en de beoefening van waarachtige, inwendige godsdienst des harten op den duur kan veronachtzamen, om met uitwendigheden zich te vergenoegen? Te vergeefs dan de genade Gods, die hem

nog spaart en draagt. En te zwaarder oordeel dan, in den dag der openbaring van JEZUS in heerlijkheid. Den lande van Sodom zal het verdragelijker zijn te dien dage dan den zoodanige.

Gun u eenige oogenblikken tijds, lieve vriend of vriendin, die het vorenstaande oordeel over de beschouwde uitwendige godsdienstigheid zonder ware godsvrucht, gelezen hebt, om er op na te denken. Doe het vooral met zelfonderzoek en met biddenden ernst, als onder het oog van God.

En vraagt gij nu, bij het besef van het groot gevaar, waarin gij verkeert, indien gij het voor uzelfen niet hebt kunnen verbergen, dat die oppervlakkige godsdienstigheid tot hiertoe door u werd nagejaagd, met waar berouw en ernstigen lust om van dit kwaad in den grond genezen te worden:

„Wat is er te doen? Wat kan tot mijne genezing dienen?” Of zijt gij misschien een aanvanger op de baan der godzaligheid, en wenscht gij, bij het besef van uw diep bederf, in de verzoeking, die u overal omringt, gewapend te zijn tegen eene godsdienstigheid, die wel een nieuw kleed, maar geen' nieuwe geaardheid is, en waaraan juist datgene ontbreekt, wat alléén de godsvrucht tot iets wezenlijks en vruchtbaars maakt: welaan! laat mij u de voornaamste middelen mogen opgeven ter genezing, de hoofdwapenen u leeren kennen in dezen strijd.

Oefen u bij aanhoudendheid in de zuivere en grondige kennis van Gods heilige openbaringen, vervat in de Schriften des Ouden en des Nieuwen Verbonds. Eene voorname oorzaak toch van het beschouwde kwaad ligt, zoo al niet in betreurenswaardige onkunde, dan toch voorzeker in een duister inzicht in de waarheden en ontdekkingen der Goddelijke openbaring. Zij doen zich aan den geest voor als de voorwerpen, die het oog ziet in een' nevel, — te onduidelijk om een stuk van ernstige betrachtning te

worden. Menigeen is er zelfs, die hetgeen ons van Gods wege door MOZES en de Profeten, door JEZUS en zijne Apostelen is bekend gemaakt van den weg des heils, voor den zondigen mensch geopend; van het groot en gezegend oogmerk van Gods leidingen met zijn volk Israël; van de zending en overgifte zijns Zoons; van het doel zijns lijdens en stervens, zijner opstanding en heerlijkheid aan des Vaders regterhand, niet anders kent dan door een zeer gebrekkig en oppervlakkig onderwijs, in vroegeren leeftijd ontvangen om eene redelijke goede belijdenis af te leggen. Zoo blijft men bij de eerste beginselen staan, zonder door te dringen tot de kern. Zoo gaat men op de aanwijzing van anderen af, zonder zelf aan het noodig onderzoek zijn' tijd en vlijt te geven. Het gevolg van een en ander moet wel zijn, dat men zijne denkbeelden over den waren aard der godsdienst niet weet te bepalen; dat men niet begrijpt, hoe de Allerhoogste wil vereerd worden; dat men wel in het kruis van CHRISTUS roemt en Gods genade verheft, maar zich niet met CHRISTUS

laat kruisigen tot afsterfing van de zonde, en Gods genade kan misbruiken tot een' oorzaak voor het vleesch. Men bidt om den Geest, maar laat zich door den Geest niet leiden. Men wenscht naar den Hemel, en men leeft voor de aarde. Dáárom dan — leg u met allen ijver en zonder ophouden toe op eene opgeklaarde, uit de Schriften behoorlijk ontleende, kennis van God en zijne dienst. Vorm naar het Goddelijk onderwijs des Bijbels uwe begrippen van het hoogste en beste Wezen. Leer Hem vooral kennen in het aangezicht van JEZUS CHRISTUS, die het beeld Gods is. Maak u bekend met het groote werk hetwelk de Vader Hem gegeven had om te volbrengen, inzonderheid met de wijze waarop, en het doel waarmede Hij het volbragt heeft. Prent het u diep in het hart, wat er geschreven staat: ja! dat wij zóndaren, strafwaardige en verloren zondaren zijn, dat Gods vrije genade ons door den voor ons gestorven en opgewekten Zaligmaker behoudt van het verderf, en dat wij die genadeweldaad alléén door het geloof aannemen; maar óók, dat die genade ons

tevens ten duurste verplicht tot godsvrucht en heiligmaking; dat onze verlossing door CHRISTUS onze verlossing van zonde en zondige neigingen bedoelt; en dat het geloof, bijaldien het geen dood en nutteloos geloof wezen zal, ons hart moet reinigen, onzen wandel heiligen, en ons met den gezegenden Redder onzer zielen zóó behoort te verbinden, dat wij één geest met Hem worden, en alzóó wandelen, gelijk Hij gewandeld heeft. Ja, leer uit zijnen heiligen wandel, wat de Goddelijke voorschriften ten allen tijde hebben bekend gemaakt van den wille Gods en den wijden omvang eener Hem welbehagelijke pligtsbetrachting, zoo als die, met 's menschen daden, tevens zijne neigingen, wenschen, bedoelingen, overleggingen en gedachten omvat, en van ons vordert, dat wij in alle onze betrekkingen en omstandigheden, bij alle menschen en bij iedereen, vrijwillig en blijmoedig, met ons geheele hart en met al onze krachten, God zullen liefhebben en JEZUS dierbaar achten boven alles, en onze naasten beminnen als ons zelve. Zie, met deze en daaraan verbonden

begrippen en overtuigingen zult gij, dagelijks opwassende in de genade en kennis onzes Heeren en Zaligmakers JESUS CHRISTUS, de waarheid leeren verstaan, en door de waarheid vrijgemaakt worden van en gewapend tegen dat uiterlijk vertoon van godsdienst, waaraan de ziel en het leven ontbreekt. Zóódoende wordt en blijft het de leus en de spreuk uws levens: „Van de zonde vrijgemaakt, ben ik Gode dienstbaar, om opregt te zijn en zonder aanstoot te geven, tegen den dag van CHRISTUS!”

Leef, daarenboven, onder dagelijks vernieuwde indrukken van Gods goedertierenheid en weldadigheden, waarmede uw geheele leven is gekroond. Is 't niet zoo? als eene kinderlijke dankbaarheid hoofdneiging wierd bij den mensch, zijne heerschende gezindheid en de lust zijns harten, welke hij elken dag met ijver beoefende, dan zouden daaruit ook kinderlijke eerbied en liefde, kinderlijke onderwerping en gehoorzaamheid, kinderlijke volgzaamheid en eenswillendheid met God als van zelve voortvloeijen. Maar dááaraan ontbreekt het vele,

andere niet geheel onkundige, belijders van het Evangelie des Heeren. Ja, zij erkennen en belijden, roemen en prijzen wel gestadig de ontfermingen Gods; diep bewogen zijn zij somwijlen bij de openbare vermelding daarvan in de zamenkomsten der Christenen, na redding uit gevaar, na herstel uit krankte, bij den Doop aan hunne kinderen te bedienen, en aan de heilige tafel des Nieuwen Verbonds. Maar immers blijft altijd de afstand groot, die er is tusschen deze niterlijke verheerlijking van God en die innerlijke, hartelijke overtuiging des gemoeds, welke met de erkende en beleden waarheid steeds werkzaam is, haar van alle zijden beschouwt, hare hooge waarde beseft, en haar aanhoudend voor den geest terug roept? Helaas! hunne erkentenis dringt niet tot in het binnenste door. Zij moge genoegzaam zijn om goede voornemens van liefde en gehoorzaamheid te doen ontstaan, kracht om ze te behouden en ten uitvoer te brengen bezit zij niet. Zij maakt het gemoed wel week, maar vernieuwt het niet. Zij kweekt wel droefheid over weinige opmerkzaamheid en gehoor-

zaamheid, maar roeit geene booze neigingen en zondige driften uit. Zij is onvruchtbaar in alle goed werk. Dáárom — gewen u aan een kinderlijk dankbaar bestaan voor God, en vernieuw dagelijks de gedachtenis zijner ontelbaar vele, onverdiende gunstbewijzen, waarmede Hij u gestadig voorkomt en omringt. Herdenk vooral gedurig opzettelijk de geestelijke en hemelsche zegeningen, waarmede Hij ons gezegend heeft in den Geliefde, door wiens bloed wij hebben de vergeving der misdaden, naar den rijkdom zijner genade; en laat het dan de taal uwer diepste ootmoedigheid worden: „Ik ben geringer, o God! dan al uwe weldadigheid en trouw, die Gij aan mij bewezen hebt.” Voorwaar, voorwaar, hoe meer de geest er in geoefend wordt, en de gansche ziel er van doortrokken en doordrongen zal zijn, des te meer verheffing des gemoeds tot God en vereeniging met Hem zal er het gezegend gevolg van worden, en zullen wij leeren Hem aan te hangen met de volle genegenheid onzer zielen. Zelf zal Hij dan de kinderlijke, onbepaalde liefde en gehoor-

zaamheid jegens Hem uitstorten en vermeerderen in onze harten, en wij zullen telkens met nieuwe kracht worden aangedaan, om met de uiterlijke vereering van zijnen naam te verbinden waarachtige en duurzame beoefening van al de pligten der godzaligheid, — godsdienst des harten.

Voorts zij uwe keus beslist om deze of gene heerschende zonde of zondige neiging af te staan en uit te roeijen. Helaas! menigeen willigt, bij al zijne godsvrucht, eene of andere booze lust en onreine begeerlijkheid dagelijks weder in, of koestert, bij al zijn gedurig opgewekt godsdienstig gevoel, telkens weder zijne geliefkoosde zonde. Het gaat hun als HERODES, die op de prediking van JOHANNES, dien hij gaarne hoorde, wèl vele dingen wilde doen, maar niet afzien en scheiden van de overspelige HERODIAS. Zij zijn aan FELIX gelijk, die wèl bewogen werd door de woorden van den Apostel, maar zijne begeerlijkheid niet wilde laten varen. Zóódoende blijven zij die zij zijn. Zij hebben een' schijn van godsdienst, maar de kracht

daarvan verloochenen zij. Zij wijden alles aan God, behalve hun hart. Dáárom spiegelde zich dan een ieder, dien het om ware godzaligheid te doen is, aan hen. „Iedere plant,” zegt zeker Schrijver, „heeft een' of andere hartwortel, die haar met den bodem, waarin zij groeit, verbindt, en waarvan zij, meer dan van eenige andere, ten opzichte van steun en voedsel, afhankelijk is. Zóó is het met het menschelijk hart. Daar is bij de meeste menschen deze of gene heerschende natuurlijke verdorvenheid, welke meer dan eenige andere het hart in eenen niet wedergeboren toestand houdt, en waarop, ter zake van godsdienst, zeer bijzonder de aandacht moet gevestigd worden. Die zonde moge verscheiden zijn in verschillende menschen, maar — hoedanige zij wezen moge, zij moet worden ten onder gebragt, of zij zal het ons doen.” Dáárom komt het dus aan. Leer meer en meer uwe hoofdzonde, de verkeerde neigingen en kwade hebberlijkheden, die u eigen zijn en dagelijks al te zeer bijliggen, kennen, om dáártegen

op uwe hoede te zijn, en, aangedaan hebbende de gansche wapenrusting Gods (1), haar te bestrijden en te vermeesteren. Met welk eene schijnbare noodzakelijkheid of onvermijdelijkheid die zonde zich ook aan u opdringe; hoe zij door den smaak der wereld, of den geest des tijds aangeprezen of gehuldigd worde, — wees er een verklaarde vijand van! Zóó zult gij, het jammerlijk verderf der zonde ontvliedende, en krachtig zijnde in den Heer, u al meer en meer leeren oefenen tot alle godzaligheid.

Gedenk, o mensch! dat gij stof zijt, en dat de Heer u ieder oogenblik kan roepen tot de verantwoording. Ook deze doodsgedachte, dagelijks te verlevendigen, wil ik u aanprijzen. Of zal niet, wáár zij leeft op den bodem des harten, het gemoed zich gaarne openen voor den ernst des levens, en het hart vatbaar maken voor den indruk van het eeuwig Woord van God, dat ons oproept om den Heer te dienen in onberispelijkheid en heiligmaking? Och of allen,

(1) Efez. VI: 13 verv.

die den naam van CHRISTUS belijden, het mogten beseffen! Dan zouden zij meer en bestendiger leeren zoeken de dingen die boven zijn, waar CHRISTUS is. Dan zouden zij zich meer reinigen van alle besmetting des vleesches en des geestes, en, terwijl zij wakende en strijdende bevonden werden tegen alle zonde, hunne heligmaking met meerderen ernst voleindigen in de vreeze Gods. Geloofst gij het met mij? Welaan, doe gij dan wat hun betaamt, maar zij verzuimen. Gedenk dagelijks te sterven. De gedachte uws doods worde nu en dan opzettelijk door u verlevendigd. Plaats u somwijlen in den geest voor den regterstoel van CHRISTUS. Het zal u bedachtzaamheid en voorzigtigheid leeren. Het zal u het groote doel uws aanzijns hier beneden voor oogen stellen, en u telkens weder eene krachtige aansporing zijn, om aan dat doel te beantwoorden. Gij zult vragen naar het ééne noodige. Gij zult schatten zoeken en vergaderen voor de eeuwigheid. Gij zult uzelf Gode wijden door het geloof in zijnen Zoon. Het leven zal u „Christus zijn.“

opdat eens het sterve gewin voor u worde, en gij, vol van vruchten des geloofs die Gode tot heerlijkheid zijn in CHRISTUS JEZUS, vrijmoedigheid hebben moogt voor Hem, en niet beschaamd gemaakt wordt in zijne toekomst.

En bij dat alles rijze, eindelijk, aanhoudend de geloovige bede hemelwaarts om den vernieuwenden en heiligenden invloed des Geestes onzes Gods. In het gevoel uwer geheele afhankelijkheid van God, die in ons werkt beide het willen en het werken (1), ga dagelijks oog en hart naar boven! Nog geldt het woord des Heeren, eenmaal tot Israël gesproken (2): „Ik zal u een nieuw hart geven, en in het binnenste van u een' nieuwen Geest. Mijnen Geest zal Ik in uw binnenste geven, en Ik zal maken, dat gij in Mijne inzettingen wandelt, en Mijne regten onderhoudt en betracht.” Onder de bedeeing des Nieuwen Verbonds stort zelfs God van zijnen Geest uit over alle vleesch (3). En geen twijfel blijve er bij iemand uwer over, of God door

(1) Phil. II: 13.

(2) Ezech. XXXVI: 26, 27.

(3) Hand. II: 17.

den Heiligen Geest het goede ook in u werken wil, daar Hij u het Evangelie heeft geschonken, in en door hetwelk de Geest tot u spreekt, u verlicht en heiligt, versterkt en vertroost. En JEZUS, onze Heer, heeft verzekerd (1): „Indien gij, die boos zijt, weet, uwen kinderen goede gaven te geven, hoe veel te meer zal de Hemelsche Vader den Heiligen Geest geven dengenen, die Hem bidden.” Och, of er meer ernstig en hartelijk gebeden wierd! Dan zou de gezindheid om God in opregtheid te vereeren, en met het gansche hart te dienen, niet ontbreken bij zoo velen; dan zou men meer wandelen door het geloof, werkzaam in de liefde en in alle goed werk, volstandig in de lijdzaamheid en gereed tot zelfverloochening, ja, dan zou de keus en de toeleg zich bevestigen en in alle levensbetrekkingen openbaren, om altijd en in alles den Heere welbehagelijk te zijn. Wie gij zijt, Lezer! neem het ter harte. Ga, terwijl gij u toerust met de middelen en de wapenen, die u hier zijn aan de hand gedaan,

(1) Luk. XI: 13.

dagelijks in uw binnenkamer; stort dáár uw hart uit voor uwen Vader, die in het verborgen is, en uw Vader, die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden. Uw geestelijk leven zal er door gevoed, uwe godsdienstigheid zal er door geheiligd, uw geloof zal er door gesterkt worden; en de vrucht daarvan zal te zien zijn in uwen ganschen handel en wandel, Gode en CHRISTUS tot eere, en uwer ziele tot zaligheid.

Hier leg ik de pen neder. Ik beveel u en mijzelven Gode en den woorde zijner genade. Hem, die magtig is ons van struikelen te bewaren, en onstraffelijk te stellen voor zijne heerlijkheid, in vreugde, den alleen wijzen God, onzen Zaligmaker, zij heerlijkheid en majesteit, kracht en magt, beide nu en in alle eeuwigheid!
Amen.

A 2428686

